

هو العليم

وحدت اصل و منشاء در تمام صفات متضاد

پروردگار

شرح دعای افتتاح - مجلس سوم

بیانات

علامه حاج سید محمدحسین حسینی طهرانی
قدس الله سره

أعوذ بالله من الشيطان الرجيم
 بسم الله الرحمن الرحيم
 و صلى الله على محمد و آله الطاهرين
 و لعنة الله على أعدائهم أجمعين من الآن إلى قيام يوم الدين

اللَّهُمَّ إِنِّي أفتَحُ التَّوَابَ بِحَمْدِكَ، و أَنْتَ مُسَدِّدٌ لِلصَّوَابِ بِمَنِّكَ، و أيقنْتُ أَنَّكَ أَنْتَ أرحمُ الرَّاحِمِينَ في مَوْضِعِ العَفْوِ و الرَّحْمَةِ، و أَشدُّ المُعَاقِبِينَ في مَوْضِعِ النِّكَالِ و النَّقْمَةِ، و أعظمُ المُتَجَبِّرِينَ في مَوْضِعِ الكِبْرِيَاءِ و العِظَمَةِ.

«... و من یقین دارم ای پروردگار من که تو در جای عفو و رحمت، ارحم الراحمینی؛ و در جایی که محلّ انتقام و مجازات است، اشدّ المعاقبینی؛ و در جایی که با عظمت و کبریائیت و منیت تو مبارزه می‌شود، اعظم المتجبرین هستی!»

با اینکه خدای واحدی هستی، این اسماء و صفات متضاد، بتمام معنی کلمه در تو موجود است؛ هم ارحم الراحمینی که رحمت از همه رحم‌کنندگان بیشتر است، و هم اشدّ المعاقبینی که شدت عملت از همه عقوبت‌گران بیشتر است، و هم اعظم المتجبرینی که عظمت و کبریائیت تو از همه قدرت‌مندان و شخصیت‌داران بزرگ‌تر و عظیم‌تر است!

اولاً باید ببینیم این صفات که به صورت ظاهر متضاد هستند، آیا حقیقتشان هم تضاد دارد یا نه؟ وحدت اصل و منشأ در تمام صفات متضادّ پروردگار اینکه خداوند رحمت می‌کند در جای عفو، و گوش‌مالی می‌دهد در جایی که انسان نیاز به پاداش و مجازات دارد، هر دو یک صفت در پروردگار است که بر اساس یک اصل و یک منشأ می‌باشد.

کما اینکه ما در میان خودمان می‌بینیم که پدر به بچه‌اش غضب می‌کند و یا رحمت می‌فرستد، ولو اینکه غضب در صورت قهر و گوش‌مالی و تنبیه و تغییر و خشونت و... است، و رحمت در صورت ملاطفت و محبت و بشاشت و مسرت و... است؛ ولیکن این پدر واقعاً یکی است و یک صفت دارد، و بر همان اساسی که خشونت می‌کند بر همان اساس محبت می‌کند، و بر همان اساسی که به بچه سیلی می‌زند بر همان اساس به او می‌خندد و او را در دامن خود می‌نشانند. آنجایی که می‌بیند این بچه کار خوبی کرده و باید تشویق بشود، به او می‌خندد و جایزه و صلّه می‌دهد؛ آنجایی که کار اشتباه و خطایی کرده، او را گوش‌مالی می‌دهد. چون بچه اشتباه کرده است، اگر به او بخندد، او را ایقاع در هلاکت و مهلکه کرده است.

آن خنده در آن موضع برای رشد بچه است، و این تغییر و قهر هم برای رشد بچه است؛ هر دو یک منشأ دارد، اما به دو صورت و به دو شکل ظهور دارد. بروز و ظهور صفت رحمت و رحیمیت در پدر، در دو موطن مختلف و به دو شکل است، نه اینکه واقعاً پدر دو صفت متضاد دارد؛ از شیء واحد دو صفت متضاد صادر نمی‌شود. از چراغ، نور و تاریکی بیرون نمی‌آید، آنچه از چراغ تراوش می‌کند نور است، منتها به صورت‌های مختلف؛ یک جا نور آبی می‌شود، یک جا نور سبز می‌شود، یک جا نور زرد می‌شود، مادون قرمز و ما وراء بنفش و غیر ذلک. اما همه این ألوانی که در میان رنگ‌ها به چشم می‌خورد منشأ واحد دارد، یعنی اصلاً اختلافی در حقیقت ألوان نیست.

این صفات پروردگار هم که ما به صورت متضاد می‌بینیم، به نظر ما تضاد است، ولیکن تمام اینها برمی‌گردد و همین‌طور بالا و بالاتر می‌رود و دایره‌اش تنگ‌تر می‌شود؛ هزار صفت و هزار اسم می‌شود ده صفت، ده صفت می‌شود دو صفت، دو صفت می‌شود یک صفت. تمام این صفات، مجتمع می‌شوند در اسم علیم و قدیر؛ و آن دو، مجتمع می‌شوند در اسم الحیّ (یعنی حیات)؛ و الحیّ مندک می‌شود در اسم الله؛ و الله هم مندک می‌شود در اسم هو که ذات و هویت حق باشد، و در آنجا هم که غیر

و یا به یک یتیمی و یا به یک پیرزنی که آب بر دوش دارد و مشک می‌برد، و همین‌طور بدون اختیار اشکش جاری می‌شود و می‌نشینند با آیتام و فقرا غذا می‌خورند و کیف می‌کنند و می‌خندند و خوش است.¹ اما آنجایی که ببیند کسی می‌خواهد به اینها ظلم کند، آنجایی که ببیند کسی شرک می‌آورد، آنجایی که ببیند کسی گناه می‌کند و ظلم می‌کند و باید انتقام گرفته شود، آنجایی که دین دارد ضایع می‌شود، آنجا دیگر ارحم الراحمین نیست که بنشینند کناری و بگویند فعلاً چنین و چنان؛ ابدأ این حرف‌ها نیست!²

داستان اسلام آوردن بنی‌تقیف

رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم وقتی حصار طائف را محاصره کردند، دیدند آیتام حج نزدیک می‌شود و به همین جهت مجبور بودند که جنگ را ترک کنند و بروند حج را برگزار کنند؛ و چون دو ماه بود که مکه فتح شده - حصار طائف بعد از فتح مکه است - و بر اساس دستورات اسلام باید در ماه ذی‌الحجه حج انجام بدهند تا دیگر مشرکین نتوانند به همان قسم سابق بیایند و عریان و لخت مادرزاد، زن و مرد، دور خانه کعبه طواف کنند به عذر اینکه: ما در لباس‌هایی که می‌پوشیم گناه کرده‌ایم و با آن لباس‌ها نمی‌شود طواف خانه خدا کنیم! زن و مرد برهنه می‌شدند و دور خانه کعبه طواف می‌کردند تا در لباس آلوده به گناه نباشند! و همچنین غیره و غیره.³

بنی‌تقیف هم که از بزرگان و اعیان ثروتمندان حجاز و غالباً مردمانی زیبا بودند و ثروت و تعین و شخصیت داشتند، و در جایی خوش آب‌وهوا بودند و باغ‌های انگور داشتند، به پیغمبر گفتند: «ای محمد! برگرد، ما وفد و جماعتی از خود را می‌فرستیم که بیایند و با شما شرط کنند، و بالأخره به مصالحه بگذرد.»

لذا رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم بعد از اینکه هفده روز حصار طائف را محاصره کردند، آمدند در مکه عمره‌ای انجام دادند و یک نفر را به عنوان سرپرستی مکه گذاشتند و خودشان فوراً به مدینه آمدند.

اول وفدی که از تقیف آمد، تنها یک نفر بود به نام عروة بن مسعود ثقفی؛ او نه فقط از جانب آنها و به‌عنوان فرستاده بود، بلکه هم عنوان مأموریت و فرستادگی داشت و هم خودش یک شخص مستقل خوش‌فکر خوش‌تدبیر با سعه‌ای بود،⁴ و دنبال می‌گشت که پیدا کند و ببیند آیا واقعاً آنچه پیغمبر می‌گوید حق است یا نه؟ و مشرک و بت‌پرست هم بود؛ و آنها همه لات را می‌پرستیدند.

لات در طائف و عزی در مکه بود، و ابوسفیان هر وقت با پیغمبر جنگ می‌کرد، به نام عزی بود و شعاری که در جنگ احد می‌دادند، این بود: «لنا العزی و لا عزی لکم!»⁵ آنها مدام آن شعارشان را داد می‌زدند؛ و اتفاقاً در جنگ احد عزی را هم با خودشان آورده بودند، و عادتشان هم این بود که هر وقت از مسافرت‌های خود به مکه برمی‌گشتند، اول باید بیایند دور عزی طواف بکنند و حلق کنند و سر بتراشند و برای آن، قربانی هم بکنند، بعد به منزلشان بروند. ابوسفیان هم همین‌طور، از جنگ احد که برگشت، آمد در مکه، حلق کرد و قربانی کرد و دور عزی طواف کرد و بعد رفت. این عزی غیر از آن سبب و شصت بتی است که در خود خانه خدا بود، و عزی از همه آنها مهم‌تر بود.

اما لات در طائف بود، و بت خیلی مهم و سابقه‌داری بود. تمام اهل طائف مشرک و بت‌پرست بودند و در میان آنها یهودی و نصاری نبود؛ اینها مشرک و از آن بت‌پرست‌های عمیق بودند که همه کار هایشان را برای بت می‌کردند و آن را مؤثر می‌دانستند. این قدر برای این لات جواهرات

¹ مناقب آل ابی‌طالب علیه السلام، ج ۲، ص ۱۱۵.

² جهت اطلاع بیشتر پیرامون اجتماع صفات متضاده در وجود امیرالمؤمنین علیه السلام رجوع شود به امام‌شناسی، ج ۲، ص ۳۸ - ۴۳.

³ الدر المنثور، ج ۳، ص ۷۸.

⁴ جهت اطلاع بیشتر پیرامون شخصیت جناب عروة بن مسعود الثقفی رجوع شود به امام‌شناسی، ج ۱۵، ص ۳۱۹؛ تفسیر القمی، ج ۲، ص ۳۱۰.

⁵ الطبقات الکبری، ج ۲، ص ۳۷.

و من‌ها طلا هدیه کرده بودند و زمین را حفر کرده و زیر پایه‌های این بت قرار داده بودند! و خلاصه، افراد دارای اعتبار و شخصیت، زن و مرد، کوچک و بزرگ همه عبادتشان برای این بت بود.

عروة بن مسعود، هم بت‌پرست بود، و هم مردی مال‌دار و عشیره‌دار و باغ‌دار و صاحب ثروت، و هم مردی فکور و دارای شخصیت بود، به‌طوری‌که در بعضی از تفاسیر هست که آیه قرآن که می‌گوید:

﴿وَقَالُوا لَوْلَا نُزِّلَ هَذَا الْقُرْآنُ عَلَى رَجُلٍ مِّنَ الْفَرِيقَيْنِ عَظِيمٍ﴾؛ «چرا خدا قرآن را بر محمد نازل کرد؟! و چرا بر یکی از این دو مرد بزرگی که در دو قریه مگه و طائف هستند، نازل نکرد؟!»

مقصودشان از آن مرد مگه، ولید بن مغیره، پدر خالد بن ولید بود.² ولید بن مغیره از آن بت‌پرست‌ها بود! و ایمان هم نیاورد تا اینکه مُرد! و این همان کسی بود که پیغمبر را هجو کرد، و وقتی که آیات قرآن را پیش او بردند، گفت: «من باید روی آن فکر کنم.» و قرآن را بُرد و در خانه‌اش قدم می‌زد، و بالأخره نتیجه گرفت که: «این سحر است!» و لذا در قرآن هم سوره‌ای در مذمت او نازل شده است که در آن سوره می‌فرماید:

﴿ثُمَّ أَدْبَرَ وَاسْتَكْبَرَ * فَقالَ إِنَّ هَذَا إِلاَّ سِحْرٌ يُؤْتَرُ * إِنَّ هَذَا إِلاَّ قَوْلُ الْبَشَرِ * سَأُصَلِّيه سَفَرًا * وَمَا أَدْرَاكَ مَا سَفَرٌ * لاَ تُبْقِي وَلاَ تَدْرُ * لَوَاحَةٌ لِلْبَشَرِ * عَلَيْهَا تِسْعَةَ عَشَرَ﴾.³ همه این آیات درباره او نازل شده که ما او را می‌گیریم و «سَنَسْمُهُ عَلَى الْخَرْطُومِ».⁴

ولید بن مغیره رجل عظیم مگه بود. این مرد با آن شخصیت و با آن استکبار، خودش رفته و دست بر پشتش گذاشته و بعد از یک شبانه‌روز که روی قرآن فکر کرده است، دیده است که این کلام، کلام بشر نیست و این کلام، کلام عادی نیست؛ ولی بالأخره بعد از این می‌گوید: «این قرآن بهترین و عالی‌ترین سحر است که در افکار و نفوس، اثر می‌کند!» یُوْتَرُ یعنی: سحر عالی و انتخاب‌شده و مهم، یعنی آن شراب ناب.⁵

و فرد دیگری که آنها می‌گفتند: «آن رجل عظیمی که در طائف است، چرا قرآن بر او نازل نشد؟!» همین عروة بن مسعود ثقی است، که او هم مردی مال‌دار و عظیم بود و حکم سلطان طائف را داشت. وقتی که رسول خدا صلی الله علیه و آله سلم طائف را حصار می‌دادند، او رفته بود به یکی از جاهای دور دست تا منجنیق و دیابیه تهیه ببیند و برای طائف بیاورد تا آن منجنیق را در بالای حصار نصب کنند و به‌وسیله آن، لشکر پیغمبر را سنگ‌باران و تیرباران کنند؛⁶ یک هم‌چنین مرد فکوری هم بود.

اینها همه‌اش بر اساس جهالت است!! وقتی که انسان جاهل شد، نسبت به آن آداب و عادات و رسوم دیرینه اعتقاد پیدا می‌کند، و کم‌کم این اعتقاد در نفسش رسوخ پیدا می‌کند و جزء غریزه و سریره او می‌شود، و از روی جهالت از هیچ‌یک از مطالبی که دارد، دست برنمی‌دارد و تا پای

11 سوره زخرف (۴۳) آیه ۳۱

²تفسیر القمی، ج ۲، ص ۲۸۳؛ مجمع البیان، ج ۷، ص ۴۱۰؛ المیزان، ج ۱۸، ص ۱۰۶.
33 سوره ممتثر (۷۴) آیات ۲۳ - ۳۰. معاد شناسی، ج ۵، ص ۳۰۴.

«و سپس از معانی و حقایق قرآن یکباره إعراض نمود و به واقعیات آن پشت کرد، و استکبار و خودپسندی خود را هویدا نمود * و گفت: «این قرآن نیست مگر سحر مشخص و معین و انتخاب شده‌ای * این قرآن نیست مگر گفتار بشر.» * من او را به سقر، آتش می‌زنم * ای رسول ما، می‌دانی سقر چیست؟ * آتشی است که دست رد بر سینه کسی نمی‌نهد و همه را در کام خود فرو می‌برد، و چیزی را باقی نمی‌گذارد و رها نمی‌کند * پوست بدن را سیاه و سوخته می‌کند * و بر آن آتش دوزخ، نوزده فرشته عذاب مأموریت پاسداری و محافظت آن را دارند.»
44 سوره قلم (۶۸) آیه ۱۴. نور ملکوت قرآن، ج ۴، ص ۳۳۰.

«ما به زودی بر بینی او داغ می‌نهم (که اثرش برای همیشه معلوم است).»

⁵جهت اطلاع بیشتر پیرامون ولید بن مغیره و انکار نمودن او بر رسول خدا با وجود براهین قاطعه، رجوع شود به معاد شناسی، ج ۵، ص ۳۰۰.

⁶المغازی، ج ۳، ص ۹۶۰، تاریخ ابن‌خلدون، ج ۲، ص ۴۶۵.

خون خودش می‌ایستد. همه اهل طائف نسبت به بتشان این‌طور بودند، و در بت‌پرستی هم سخت بودند، که رسول خدا نسبت به بت‌پرستان طائف شدت به خرج داد؛ حالا عرض می‌کنم که چه پیغامی برای آنها فرستاد. مسلمانان که رفتند طائف را فتح کنند، خُب هفده روز در پشت حصار بودند ولی نتوانستند آنجا را فتح کنند؛ چون حصار خیلی بلند بود، و آنها یا بایستی مدت طولانی و مدت‌های مدیدی در اطراف این حصار می‌ماندند تا اینکه همه آذوقه آنها تمام بشود، که آنها هم به اندازه کافی و وافی آذوقه داشتند؛¹ و یا اینکه بایستی این دیوار را می‌شکافتند و داخل می‌رفتند. در آن وقت هم، دیوار را با دبابه و یا ارابه می‌شکافتند که به‌صورت اطاق‌هایی بود که از چوب‌های محکم می‌ساختند ولی طوری که سبک باشد تا بتوانند حرکت بدهند، و سقفش را هم از پوست‌های ضخیم و پوست گاو‌میش، که بعضی اوقات ضخامت آن یک یا یک و نیم سانتی‌متر است، درست می‌کردند؛ چون پوست از همه چیزها محکم‌تر است و هرچه از بالای قلعه تیر و پیکان بر آن بیندازند، اثر نمی‌کند. افراد جنگی در آن اطاق می‌نشستند و آن پوست هم بر سرشان سایه می‌انداخت و این اطاق را - که به صورت تانکی بود - حرکت می‌دادند و می‌بردند در پایین دیوار قلعه قرار می‌دادند و آن مردان جنگی دیوار را می‌شکافتند. دو روز، سه روز، چهار روز طول می‌کشید تا شکافی باز کنند و بتوانند داخل قلعه بشوند. قلعه را سوراخ می‌کردند و این شکاف، راهی برای ورود آنها بود، آن وقت شجاعان وارد قلعه می‌شدند و حرکت می‌کردند و جنگ تازه داخل قلعه شروع می‌شد!

مسلمان‌ها هم که دبابه‌ها را بردند نزدیک حصن که آن را بشکافتند، از بالای حصن با آتش گداخته، آن هم نه اینکه هیزم را آتش بزنند و بریزند بر سر اینها و این پوست‌ها را آتش بزنند، بلکه میله‌های آهن را داغ می‌کردند و می‌انداختند روی این پوست‌ها و آن میله‌های سرخ‌شده از آن بالا می‌آمد و این پوست‌ها را آتش می‌زد و می‌شکافت. خلاصه مسلمان‌ها به این‌واسطه نتوانستند پیروز شوند، و ده دوازده نفر هم کشته دادند، و از این عمل منصرف شدند؛ چون دیدند که ناجح نیست. آنها هم پیغام دادند که: «یا محمد! برگرد و بت‌های ما را از بین ببر، ما می‌آییم و با تو صلح می‌کنیم و مصالحه می‌کنیم!»²

پیغمبر بعد از اینکه به مکه رفتند و عمره را انجام دادند، به مدینه آمدند. عروه بن مسعود آمد به مدینه؛ آمدن او، هم به عنوان سفارت بود و هم به عنوان تماشا، و اینکه وضعیت پیغمبر را تقصص کند و ببیند که اینجا چیست؟ پیغمبر هم برای آنها اعلان اسلام کرد. عروه بن مسعود مرد خیلی خیلی فکور، با عمق و با سعه‌ای بود، در بعضی از روایات داریم که قبل از اینکه به مدینه برسد، اسلام آورد.³ وقتی به مدینه آمد و خدمت پیغمبر رسید و ایشان را زیارت کرد و وضع مسلمان‌ها را دید، بدون معطلی اسلام آورد، و خودش گفت که: اصلاً راهی از این عالی‌تر و بهتر نیست! سنتی از این بهتر نیست! و این راهی است که هیچ‌کس از آن مستقیم‌تر نرفته، و رونده‌ای نمی‌تواند راهی را طی کند که از این راه بهتر باشد؛ لا یذهب عنه ذاهب!⁴

و از رسول خدا اجازه خواست که برود و پیغام را برای قوم خودش برساند و آنها را به اسلام

دعوت کند؛ حضرت فرمودند: «انهم اذن قاتلوك! اگر بروی، تو را می‌کشند!»⁵

گفت: «یا رسول الله! چطور می‌شود؟! اینها مرا از چشمشان بیشتر دوست دارند، اینها به اندازه‌ای به من احترام می‌گذارند و مرا عزیز می‌شمارند که در همه کارهایشان با من مشورت می‌کنند، چطور می‌شود مرا بکشند؟!»

حضرت سکوت اختیار کردند و اجازه ندادند. گذشت، دوباره فردا پس‌فردا آمد و گفت: «یا رسول الله! من طاقت ندارم، اجازه بدهید بروم و قوم خودم را دعوت کنم؛ آنها از این مسلمانی خبر ندارند، یک چیزی شنیده‌اند: "محمد و قرآن" و خیال می‌کنند که شما حکومت و امارتی

¹المغازی، ج ۳، ص ۹۲۴.

²تاریخ ابن‌خلدون، ج ۲، ص ۴۶۵.

³تاریخ الطبری، ج ۳، ص ۹۶.

⁴المغازی، ج ۳، ص ۹۶۰.

⁵همان.

داری و افرادی هم دور خودت جمع کرده‌ای! و خبر ندارند که چه خبر است، بیچاره‌ها نمی‌دانند! اجازه بدهید که من بروم و قوم خودم را دعوت کنم!»

حضرت فرمودند: «این قاتلوک! تو را می‌کشند!»

گفت: «یا رسول الله! من در نزد آنها أحب هستم از آبکارشان!» یعنی مرا از پسرها و دخترهای بکر که نور چشم آنها هستند، بیشتر دوست دارند و در حفظ و صیانت من بیشتر می‌کوشند، و من یک هم‌چنین شخصیتی در تمام بنی‌ثقیف و بنی‌أمیه دارم (اینها اهل طائف بودند).

حضرت فرمودند: «این قاتلوک!»

باز رفت و فردا آمد و گفت: «یا رسول الله، اجازه بدهید بروم!»

حضرت فرمودند: «این قاتلوک!»

باز هم همین‌طور ایستاد جلوی پیغمبر؛ حضرت فرمودند: «ان شئت فخرج! خودت می‌دانی،

حالا می‌خواهی بروی، برو!»

حرکت کرد و آمد به طائف. همان اول که آمد، زلفت سراغ بتشان لات - که رسم است همه بروند آنجا و دورش طواف کنند و قربانی کنند و سرشان را هم بتراشند - و رفت به منزلش. قوم و خویش‌ها خیلی معترض شدند و گفتند: «چرا نیامد ادای احترام کند و عبادت انجام بدهد؟! چرا به لات پشت کرد و رفت به منزل؟!» معنایش این بود دیگر! ولی گفتند: «خُب ممکن است محصور بوده یا مانع و عذری داشته است.»

او که آمد در منزل، و قوم و خویش‌ها و بزرگان و تمام بنی‌ثقیف آمدند، به آنها سلام کرد.

سلام هم که تحیت اسلام است، آنها نشنیده بودند؛ آنها آنیم صباحاً، آنیم مساءً می‌گفتند. شروع کرد برای آنها بیان کردن که:

ای مردم! شما چه می‌پرستید؟ لات چیست؟! بت چیست؟! آخر بیا بیا ببینید این محمّد کیست! نشسته‌اید در شهر و دور خودتان هم یک قلعه کشیده‌اید! دنیا و آخرت دست اوست؛ یک قرآنی دارد که برای هر کس بخواند، مجذوب می‌شود. آیات قرآن چنین و چنان است! من در مدّتی که در مدینه بودم فلان سوره را حفظ کردم، فلان سوره را حفظ کردم؛ و این آیاتی است که من حفظ کردم. (برای آنها خواند.)

وضع مسلمان‌ها این‌طور است، پیغمبر که در مسجد می‌آید این‌طور است، مسلمان‌ها نمازشان در مسجد چنین و چنان است. این مرد اصلاً مردی دنیوی نیست؛ این مرد، مردی ملکوتی است؛ دعوتش دعوت مادی نیست و جز وحی پروردگار چیزی نیست؛ و منطقش، منطق محکم و قویم است!

علاوه بر این اگر شما در این حصار بمانید، او فردا می‌آید و حصار را بر سرتان خراب می‌کند. مگر همین نبود که دیروز مگه را گرفت؟! - (فتح مگه در ماه شوال بود، و حصار طایف یک ماه، یک ماه و نیم بعد از فتح مگه و در ماه ذی‌القعده بود.)¹ خُب سراغ شمایی که رفته‌اید در قلعه و به دور خودتان قلعه کشیده‌اید هم می‌آید!

اگر من را همان‌طوری می‌دانید که تا به حال در میان خود یک شخص ناصح و امین می‌دانستید و بر این اساس این‌قدر به من اعتنا داشتید، پس همه به زودی اسلام اختیار کنید، که سعادت دنیا و آخرت است، و قلبتان نورانی می‌شود! و آیات قرآن چنین و چنان است.

اینها شروع کردند به بدگویی: «تو رفتی مرعوب پیغمبر شدی و خرف شدی!»² (به قول ما، محمّد زده شدی!) عیب! ما دیگر خیال نمی‌کردیم که تو این‌قدر احمق باشی! و شروع کردند یک حرف‌هایی به او زدند که خود او می‌گوید: «من تعجب می‌کنم که آخر چطور به من چنین حرفی می‌زنند؟! مثلاً شما فرض کنید: پسر انسان که مدّتی با انسان زندگی کرده و تمام خصوصیت انسان را خبر دارد، یک‌مرتبه می‌آید و گریبان انسان را می‌گیرد و فحش می‌دهد! اصلاً انسان می‌ماند که این کار یعنی چه؟! و می‌گوید: «بچه‌جان چرا این کار را می‌کنی؟! او می‌گوید: «تو اصلاً پدر من نیستی! تو آمدی پدر مرا کشتی و با مادر من، فلان عمل را انجام

¹أسد الغابة، ج ۱، ص ۲۷.

²لغت‌نامهٔ دهخدا: «خرف شدن: پیر و بی‌عقل شدن.»

دادی! اصلاً تو پدر من نیستی و من می‌خواهم تو را بکشم!» حالا انسان به این پسر بچه چه بگوید؟!

کشتن عروۀ بن مسعود، به خاطر مخالفت با سنن ملی

عروۀ بن مسعود در همچنین موقعیتی واقع شد؛ افرادی که یک عمر، از او اطاعت می‌کردند و به او اهلاً و سهلاً می‌گفتند و حرفش در میان آنها نافذ بود، چون با سنن ملی آنها مخالفت کرد - اینها سنت ملی است دیگر! غیر از این چیزی نیست، منتهی برای هر کس یک صورت و یک شکلی دارد - آمدند و نسبت نفهمی و سفاهت و حماقت به او دادند. او که عقل مردم است و در تمام اعمال، با او مشورت می‌کنند، حالا می‌گویند: «تو سفیه هستی!» خلاصه آنچه گفت، هیچ فایده نکرد؛ تمام قوم و خویش‌ها جمع شدند و هر کدام شروع کردند به زخمی زدن، و برخواستند و قهر کردند و رفتند.

او هم در منزلش شروع به نماز خواندن و قرآن خواندن کرد. تازه شب اولی بود که وارد شده بود. هنگام اذان صبح خودش سر از درچه بیرون آورد و اذان گفت، و همان‌طور که مشغول اذان گفتن بود، یکی از همان قوم و خویش‌ها از دور تیری به او زد؛ تیر به دست و رگ اکحل¹ او خورد و خویش بند نیامد تا از دنیا رفت. همین‌که داشت می‌مرد، می‌گفت: **أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَ أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ؛** من شهادت می‌دهم که دین حقیقی و دین واقعی همین است که خدا گفته و پیغمبر آورده است! شما سلام مرا به پیغمبر برسانید و به او بگویید: حرفی که گفتم: «إِذَنْ

قاتلوك!» درست بود؛ اینها مرا کشتند، ولیکن من این شهادت را در راه ایمان و در راه فداکاری به سوی تو امری جزئی می‌دانم و امر مهمی نمی‌شمارم، و اگر بیش از این جان داشتم و در راه تو فدا می‌کردم، سزاوار بود.

وقتی که داشت می‌مرد، دوتا از پسرهایش و یکی از برادر زاده‌هایش که آنها هم قبلاً در مدینه ایمان آورده بودند به همراه بعضی از افراد که از دستیارانشان بودند، آمدند تا آن شخص تیرانداز را بگیرند و بکشند و قصاص کنند. عروۀ بن مسعود گفت: این کار را نکنید!! دست بردارید! من برای اینکه در میان شما گرفتاری و جنگی پیدا نشود، این خونم را بر آن تیر زنده حلال کردم و از خونم گذشتم؛ با همدیگر دعوا نکنید! به‌جای این دعوا و جنگ، بنشینید و بر سعادت خود فکر کنید و با هم اتحاد کنید، و بروید پیش محمد و اسلام بیاورید.

و وصیت کرد که او را هم پیش همان دوازده نفر از شهدای اسلام که در اطراف حصار طائف شهید شدند دفن کنند، - که خود پیغمبر آنها را در موضعی که به نام «موضع شهدا» معروف بود دفن کردند - و آنجا هم دفنش کردند.

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم: «مَثَلُ عُرْوَةَ فِي أُمَّتٍ مِثْلُ مَوْمِنٍ آلِ يَاسِينَ»² است

برای پیامبر خبر آوردند که عروۀ بن مسعود را کشتند؛ پیغمبر تا شنید، فرمود: **«مَثَلُ أَوْ فِي بَيْنِ أُمَّتٍ مِنْ عَيْنًا مِثْلَ مِثْلِ مَوْمِنٍ آلِ يَاسِينَ أَسْت.»**²

داستان شهادت مؤمن آل یاسین

داستان مؤمن آل یاسین در سورهٔ یس آمده است که: وقتی حضرت عیسی بن مریم علی نبینا و آله و علیه السلام در انطاکیه دعوت خود را تبلیغ کرد، دو نفر به انطاکیه فرستاد که از قبیل ایشان دعوت کنند، و آنها آمدند و دعوت کردند، و مردم هم شروع به تکذیب کردند؛ که در سورهٔ یس داریم:

﴿إِذْ أَرْسَلْنَا إِلَيْهِمُ اتْنَيْنِ﴾؛ «ما دو نفر را فرستادیم.» ﴿فَكَذَّبُوهُمَا﴾؛ «مردم آنها را تکذیب کردند.» ﴿فَعَزَّزْنَا بِبَالٍ﴾؛ «یک نفر دیگر را هم فرستادیم که او هم رفت تا آن دو نفر را تقویت بکند.» ﴿فَقَالُوا إِنَّا إِلَيْكُمْ مُرْسَلُونَ﴾؛ «گفتند:

¹ لغت‌نامهٔ دهخدا: «اکحل: رگ حیات»
² المغازی، ج ۳، ص ۹۶۰.

ما از طرف حضرت عیسی به عنوان تبلیغ آمدیم.»

﴿قَالُوا مَا أَنْتُمْ إِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُنَا وَمَا أَنْزَلَ الرَّحْمَنُ مِنْ شَيْءٍ إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا تَكْدِبُونَ﴾؛ «گفتند: شما برای چه آمدید؟ شما چه فرستاده پروردگاری هستید؟! شما هم مثل ما بشر هستید، و خدا هم هیچ چیز نازل نکرده و همه حرف‌هایتان دروغ است!»

﴿قَالُوا رَبَّنَا يَعْلَمُ إِنَّا إِلَيْكُمْ لَمُرْسَلُونَ * وَمَا عَلَيْنَا إِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ﴾؛ «خدا می‌داند که ما آمده‌ایم. (ما وقتی در قلب خود می‌بینیم که خدا به ما امر کرده است و ما فرستاده او هستیم، شاهد نمی‌خواهیم. چون دو نفر از آنها علاوه بر اینکه فرستاده حضرت عیسی بودند، خودشان هم پیامبر بودند.) * [و بر عهده ما نیست مگر تبلیغ آشکارا].»

﴿قَالُوا إِنَّا تَطَيَّرْنَا بِكُمْ﴾؛ «گفتند: اصلاً ما وجود شما را نحس می‌دانیم و به شما فال بد می‌زنیم! (امید در اینجا خراب‌کاری کنید و اصلاً سبیل و قحطی و همه بدبختی‌های بلده ما به واسطه وجود شما پیدا می‌شود.)» ﴿قَالُوا... لَئِنْ لَمْ تَنْتَهُوا لَنَرْجُمَنَّكُمْ﴾؛¹ «ما شما را سنگباران می‌کنیم و به عذاب آئیمی شما را عذاب می‌کنیم.»
خلاصه تا می‌رسد به اینجا که:

﴿وَجَاءَ مِنْ أَقْصَا الْمَدِينَةِ رَجُلٌ يَسْعَى﴾؛ «از آخر شهر اُنطاکیه یک مردی آمد.»

مؤمن سوره یاسین اینجا است. او آمد به این قوم نصیحت کرد و گفت:

﴿قَالَ يَقَوْمِ اتَّبِعُوا الْأَمْرَ سَلِيمًا * اتَّبِعُوا مَنْ لَا يَسْأَلُكُمْ أَجْرًا وَهُمْ مَهْتَدُونَ﴾؛² «آخر شما چرا اینها را تکذیب می‌کنید؟! اینها حرفشان که درست و منطقی است؛ به علاوه یک دلیل و شاهد: هر کسی کاری می‌کند برای مزد می‌کند، اما اینها از شما مزد نمی‌خواهند! اینها آمده‌اند و برای شما تبلیغ می‌کنند و شما دارید اینها را هجو می‌کنید، مسخره می‌کنید و چه می‌کنید و چه می‌کنید! ولی آنها مزد نمی‌خواهند. و این هم علامت است بر اینکه آنها برای خدا کار می‌کنند. هم خودشان راه یافته‌اند و هم شما را راه می‌برند.»

او شروع کرد به بیان کردن و بیان کردن، هنوز بیانش تمام نشده بود که قوم و خویش‌های خودش زدند و او را کشتند و جنازه‌اش همان‌جا افتاد؛

﴿قِيلَ ادْخُلِ الْجَنَّةَ﴾؛ «به او گفته شد که: فوراً داخل در بهشت شو! (یعنی افتاد و مرد و فوراً داخل در بهشت شد.)» ﴿قِيلَ ادْخُلِ الْجَنَّةَ قَالَ يَا لَيْتَ قَوْمِي يَعْلَمُونَ * بِمَا غَفَرَ لِي رَبِّي وَجَعَلَنِي مِنَ الْمُكْرَمِينَ﴾؛³ «(در آنجا وقتی چشمش باز شد) گفت: ای کاش که قوم من می‌دانستند که چگونه پروردگار، مرا آمرزید و از همه گناهانم گذشت و چه درجات و چه مقاماتی به من داد! ای کاش آن قوم جاهل و نفهم و احمق من می‌دانستند که من الآن در چه عزت و شوکتی بسر می‌برم!»
و این آیه از آن آیاتی است که دلالت بر برزخ می‌کند و صراحت در برزخ دارد؛ چون می‌گوید:
﴿قِيلَ ادْخُلِ الْجَنَّةَ قَالَ يَا لَيْتَ قَوْمِي يَعْلَمُونَ﴾؛ تا افتاد و مُرد، بدون معطلی رفت در بهشت برزخی و مورد کرامت پروردگار واقع شد و چنین ندا داد. چون بعضی‌ها که برزخ را انکار می‌کنند، می‌گویند: «عالم برزخی نیست، و وقتی که انسان مرد باید همین‌طور معطل بشود تا روز قیامت، و بین این عالم و بین آن عالم، برزخی نیست!»⁴

این داستان مؤمن آل‌یاسین است؛ مؤمن آل‌یاسین یعنی مؤمنی که نامش در میان سوره یسن برده شده، و از امت حضرت عیسی بود، و داستانش به این نحو بود.

رسول خدا که شنید عروه بن مسعود را کشتند، گفتند: «این در میان امت من، مثلش مثل همان

مؤمن آل‌یاسین است.» او آمد و ایمان آورد و رفت قوم خود را دعوت کند که نپذیرفتند، و همان قوم و خویشانش زدند و او را کشتند.⁵

1 سوره یس (۳۶) آیات ۱۴ - ۱۸.

2 سوره یس (۳۶) آیه ۲۰ و ۲۱.

3 سوره یس (۳۶) آیه ۲۶ و ۲۷.

4 جهت اطلاع بیشتر پیرامون کیفیت اثبات وجود برزخ و بهشت و جهنم برزخی، رجوع شود به معاد شناسی، ج ۲، ص ۲۱۰؛ ج ۱۰، ص ۸۷؛ مهر تابان، ص ۳۵۷.

5 الطبقات الکبری، ج ۱، ص ۲۳۷؛ امتاع الأسماع، ج ۱۴، ص ۲۸.

عروۀ بن مسعود، جدّ مادری حضرت علی اکبر علیه السّلام

اگر بخواهید عروۀ بن مسعود را بهتر بشناسید، او جدّ حضرت علی اکبر است، جدّ واقعی و واقعی! حضرت علی اکبر - که در روز عاشورا کشته شدند - مادرشان لیلی دختر مُرّة بن عروۀ بن مسعود ثقفی است، یعنی لیلی دختر مُرّة است و مُرّة پسر عروۀ است؛ پس حضرت لیلی نوۀ عروۀ است. و زن عروۀ بن مسعود ثقفی، خواهر ابوسفیان است که ابوسفیان هم از بنی امیّه بود. پس حضرت علی اکبر از طرف پدر، هاشمی است؛ و از طرف مادر به دو طیف است: از مادر، بنی امیّه است و از پدر مادر، بنی ثقیف است.

و لذا در زمان حیات حضرت سیدالشّهدا علیه السّلام که معاویه هنوز نمرده بود، یک روز معاویه نشسته بود و به اصحاب خود گفت: «امروز می خواهم از شما یک سؤال کنم، جواب مرا بدهید!» گفتند: «بگو!» گفت: «امروز بهترین فرد در عالم که بتواند مسلمین را از هر جهت اداره کند، کیست؟» گفتند: «خُب معلوم است دیگر! وجود مقدّس جناب عالی.»

گفت: «نه!» اینجا دیگر مجلس خلوت و خودمانی بود، چون با ضحاک بن قیس و بُسر بن أرطاة و همین هم پیاله ها بود، و هر کس چیزی گفت. گفت: «نه! شما سخن به راستی نگفتید.» گفتند: «خُب شما بگو!»

گفت: «امروز در روی زمین کسی از حضرت علی اکبر سزاوارتر نیست؛ زیرا فیه شجاعة بنی هاشم، و سخاء بنی امیّه، و زهوّ ثقیف؛¹ در او سه چیز هست که در هیچ کس جمع نشده: یکی شجاعت بنی هاشم، یکی سخاوت بنی امیّه، و یکی زیبایی و طراوت و بشاشت و حُسن صورتی که در بنی ثقیف است.»

البته اینکه خودش می گوید: سخاء بنی امیّه، دروغ گفته است! در تاریخ دارد که بنی امیّه خیلی مردمان پست و رذلی بودند، ولی خُب دیگر چه کنیم این بیچارگی و بدبختی را! هیچ کس از بنی هاشم سخی تر نبود! و بر این مطلب شاهد هست و در تواریخ هست. بنی هاشم گلیم زیر پایشان را برمی داشتند و می دادند و خود، گلیم هم نداشتند؛ اما جناب معاویه نشسته آنجا و تمام بیت المال شهرهای مسلمین را جمع می کند، و پانصد هزار درهم پانصد هزار درهم به عنوان رتبه به هم پیاله های خودش می دهد، و این را به عنوان سخاء حساب می کند. مسئله حساب است دیگر!! و لذا در روز عاشورا، آن لشکر خیلی اهتمام داشت که حضرت علی اکبر را هم بقاید و ببرد، به عنوان اینکه با یزید قوم و خویشی داشت. چون از همان جهت که خواهر ابوسفیان، زن عروۀ بود، با یزید و با معاویه پسر عمه و پسر دایی بودند.² این از داستان عروۀ، که دیگر کارش تمام شد.

ادامۀ داستان اسلام بنی ثقیف

از طائف مردی بود به نام مالک بن عوف که رئیس هوازن بوده و تمام جنگ حنین زیر سر او بود³ و مرد خیلی عجیبی بود و از آن فتاک ها و از آن مشرکین بود، عین ابوسفیان. [او هم در جریان به دعوت پیامبر مسلمان شد].⁴

[بعد از این جریان مردی از سر کرده های مشرکین به نام عمرو بن أمیّه] در اوّل ظهر، آمد به طائف و به منزل عبد یالیل رفت و گفت: «کار دارم!»، خادم آمد و گفت: «فلان کس شما را کار دارد.» تعجب کرد: «چطور شده او آمده اینجا؟! او که یک مرد سر کرده ای است و هزار نفر مثل من باید بروند پیش او! حتماً این کار، کار خیلی مهمی است!»

آمد و با او ملاقات کرد و گفت: «قضیه چیست؟» گفت: «قضیه محمّد خیلی مهم است! محمّد نگران کننده است! می دانی محمّد چه کار کرده است؟ محمّد مگه را گرفته و همه بت ها را خرد کرده است، و تمام جزیره العرب در تحت تسلط او در آمده است! ما نمی دانیم او چه زبانی دارد و چه نفسی دارد که به هر جوانی می رسد، مثل آهن ربا او را می گیرد؟! باید فکری بکنیم! و خاک

¹ مقاتل الطالبيين، ص ۸۶.

² شرح الأخبار، ج ۲، ص ۱۵۲؛ سرّ السلسلة العلویة، ص ۳۰.

³ المغازی، ج ۲، ص ۸۸۶؛ تاریخ ابن خلدون، ج ۲، ص ۴۶۲.

⁴ الطبقات الكبرى، ج ۱، ص ۴۲۷.

بر سر شما که گرفته‌اید در این قلعه نشسته‌اید، این کار زن‌ها است! از قلعه بیرون بیایید و بروید با محمد جنگ کنید، و الا فردا می‌آید و قلعه‌تان را می‌گیرد و بر سرتان خراب می‌کند!»
 عبد یالیل گفت: «حرف، همین حرف توست! درست می‌گویی، به فکر من هم چیزی غیر از فکر تو نمی‌رسد! من چه کار بکنم؟ مطلب همین است دیگر!»
 گفت: «من خواستم به تو متذکر بشوم که مطلب این است و معطل نشوید؛ فکر کنید، تجهیز کنید، جوانان را جمع کنید، پول‌هایتان را جمع کنید، و هر کاری که می‌توانید بکنید که شرّ این مرد را از سر تمام عرب و تمام جزیره‌العرب برداریم!» این را گفت و رفت.
 عبد یالیل با دو نفر دیگر و بعد با سه نفر دیگر از بزرگان درجه یک بنی‌تقیف با همدیگر قرار گذاشتند که بروند مدینه و به‌عنوان وفد بر پیغمبر وارد بشوند و اوضاع را تماشا کنند و یک مصالحه‌ای بنویسند تا کار به خوشی و مصالحه بگذرد؛ شرایطی آنها قرار بدهند و شرطی پیغمبر بگوید، یک قدری آنها تنازل کنند و یک قدری اینها. با بعضی از شرط‌ها حاضر به مصالحه شوند که هم از جنگ خلاص شده باشند و هم آن بت‌پرستی برایشان باقی بماند. آنها شش نفر بودند، و بالأخره تا حرکت کردند با ضمّ و ضمیمه سیزده نفر شدند، و سیزده نفر به‌عنوان وفد به مدینه رفتند.

در راه به مغیره بن شعبه برخورد کردند، که داستانش مفصّل است. مغیره آمد و خبر آمدن آنها را به پیامبر داد. پیامبر خیلی خوشحال شدند؛ هر وفدی که می‌آمد پیغمبر خوشحال می‌شدند. چون مدینه یک طوری بود که نمی‌شد وفدی بیاید و مسلمان نشود و برگردد؛ آخر می‌آمدند اصحاب را می‌دیدند، نماز را می‌دیدند، قرآن را می‌دیدند؛ وضعیت زن‌ها را می‌دیدند، وضعیت مرد‌ها را می‌دیدند، و با آن آداب و رسوم خودشان تطبیق می‌کردند. پیامبر خیلی خیلی خوشحال بود. اینها آمدند، حالا کجا وارد بشوند؟ مغیره گفت: «من می‌برم به منزل خودم.» چون مغیره خودش اهل طائف و از بنی‌تقیف بود. پیغمبر گفتند: «نه! تو مرد امینی نیستی!» حالا این داستانی دارد. خلاصه او اصرار کرد و آنها را برد در منزل خود.

اینها می‌آمدند خدمت پیغمبر و آیات قرآن و نماز پیغمبر را گوش می‌کردند. اولین کسی که از آنها پنهانی ایمان آورد، یک جوانی بیست‌ساله بود که بدون اینکه به آنها بگوید، به دست خود پیغمبر ایمان آورد.

آنها در مدینه ماندند و آزاد هم بودند و در مسجد می‌آمدند و می‌رفتند، و کسی هم به آنها الزام اسلام نکرده بود، چون آنها برای تماشا و مذاکره آمده بودند. بعد از مدتی گفتند: خُب، حالا باب مذاکره را باز کنیم؛ گفتند: «اولاً اینکه محمد باید اجازه بدهد که ما ربه را داشته باشیم، (ربه: یعنی خدا) خدای خودمان لات را داشته باشیم!» [و خیلی اصرار کردند، ولی حضرت فرمودند: «باید خراب شود!» بعد گفتند: «ما را از نماز خواندن معاف کن!» پیغمبر قبول نکردند و فرمودند: «در دینی که نماز نباشد، خیری نیست!» در نهایت اسلام آورده و به قبیله خود مراجعت کردند.]¹

¹المغازی، ج ۳، ص ۹۶۲؛ تاریخ الطبری، ج ۳، ص ۹۷.